

Inhoud

Voorwoord	13
Inleiding	
De staat van de voorschoolse voorzieningen	17
Kwaliteit	19
In- en uitsluiting	22
Diversiteit	25
Professionaliteit	28
Hoop	31
Laatste beschouwing	33
Hoofdstuk 1	
Genealogie als bijdrage tot de pedagogiek	35
Feiten doen ertoe. En ideologieën ook	35
Genealogie als kritische lens	38
Hoofdstuk 2	
Beelden van kinderen, moeders en kinderopvang	43
Eind 19de en begin 20ste eeuw	44
De twee wereldoorlogen	49
De jaren vijftig en zestig	54
De jaren zeventig	62
Uitsluiting	62
Pedagogisering en massamedia	65
De Olympische Spelen van de ontwikkeling en de therapeutische ouder	65
Pedagogisering	69

Institutionalisering	70
De breuklijn is een barstje	71
Het einde van de 20ste eeuw	72
Familiarisering, privatisering en mattheuseffecten	72
Management	75
Nieuwe vormen van kinderopvang	78
Prijs van de vrijheid	79
Kindbeelden	81
Hoofdstuk 3	
Wetenschap: een genealogie van de waarheid	87
Neuro is the proliferating prefix	87
Waarheid en machtsverhoudingen	90
Om een sterk en mooi ras voor de staat te garanderen	92
Voortdurende toename van evidentie	96
Gelijke kansen in de ratrace	100
Alles moet in consensus	101
Alles moet economisch zijn	103
De leek kan niet zien	104
Technische expertise als oplossing van sociale problemen	105
Kritische discussie	108
Enkele beschouwingen over pedagogiek, waarheid en wetenschap	112
Hoofdstuk 4	
Kwaliteit en kwaliteitstoezicht: genealogie	115
1919-1970: hygiënische kwaliteit en vrij initiatief	116
1970-1990: meer subsidies, meer regels, meer toezicht	121
Indeling in leeftijdsgroepen	124
Volgehouden scheiding tussen educatie en zorg?	128
Alarmerende observaties van de pedagogische kwaliteit	129
1990-2000: management en kwaliteit	132
Tevredenheid als kwaliteitscriterium	134
NWK wordt Kind en Gezin en introduceert kwaliteitsschalen	139
Privatisering en de KWAPOI	142

Hoofdstuk 5

Pedagogische kwaliteit van de kinderopvang: MeMoQ	145
Situering: decreet van 2014 en MeMoQ	145
Pedagogisch raamwerk	147
Enkele begrippen	148
Inleiding	149
Visie van dit pedagogisch raamwerk	154
Opdrachten	154
Wat de kinderopvang voor kinderen doet	154
Wat de kinderopvang voor ouders doet	157
Wat de kinderopvang voor de samenleving doet	159
Uitgangspunten	160
Hoe de kinderopvang naar kinderen kijkt	160
Hoe de kinderopvang naar gezinnen kijkt	161
Hoe de kinderopvang naar de samenleving kijkt	162
Hoe pedagogisch handelen?	163
Handelen ten aanzien van kinderen	163
Handelen ten aanzien van gezinnen	171
Handelen ten aanzien van de samenleving	172
Wat is er nodig om dit allemaal te realiseren?	173
Samenstelling van de werkgroep 'Pedagogisch raamwerk'	174
Nulmeting: doel	175
Methodologie van de nulmeting	179
Verloop van het onderzoek	182
Algemene resultaten	185
Resultaten op een cumulatie van kwaliteitsdimensies	189
Factoren die de kwaliteit beïnvloeden	198
Opvangvorm	198
Groepsgrootte	198
Aantal kinderen per kinderbegeleider	201
Samenstelling van de leefgroep	203
Subsidietrap	205
Dagverloop en soort activiteiten	206
Variatie in ervaringsgebieden	210
Pedagogische ondersteuning en opleidingsniveau	212
Tot slot: samenhang van structurele kwaliteitskenmerken	213

Besluiten en aanbevelingen	215
Ook inzetten op deelaspecten van kwaliteit	215
Gemiddeld (maar niet overall) redelijke kwaliteit op emotionele aspecten	215
Meer aandacht nodig voor de educatieve aspecten	215
Beter kansen benutten op zorgmomenten en vrijspelmomenten	216
Aandacht voor taal, ook in groepen met anderstalige kinderen	216
Aandacht voor educatie in opleidingen en vorming	217
Meer aandacht nodig voor de omgeving	217
Meer aandacht nodig voor de maatschappelijke diversiteit	218
Meer aandacht nodig voor de communicatie met ouders	218
Verder inzetten op structuurkenmerken	219
Verder onderzoek nodig naar pedagogische omkadering	219
Pedagogische norm	220
Normering moet meer dan een cesuur zijn	220
Pedagogische kwaliteit bestaat uit meerdere dimensies	220
Pedagogische kwaliteit is geen optelsom	221
Genuanceerd oordelen aan de hand van een asymmetrische schaal	222
Omgaan met gezinnen en diversiteit is moeilijk observeerbaar	224
Besluit	224
Hoofdstuk 6	
Moeders, ouders en in- en uitsluiting	227
Lange geschiedenis van verdachtmaking	228
De jaren zeventig: feminisme en tewerkstelling	235
De jaren tachtig: wachtlijsten	240
Sociale functie van de kinderopvang	245
Buurt- en Nabijheidsdiensten	245
Naar meer structurele maatregelen maar een blijvende ongelijkheid	246
Mattheuseffecten vandaag: 3P	250
Vijf principes: 5 B's	251
Recente beleidswijzigingen: een stap terug	254
Ouderbetrokkenheid in curricula wereldwijd	258
Kindgerichte omgeving scheppen	259
Ontwikkeling monitoren	261
Pedagogische praktijken onderhandelen	262

Inhoud	9
Zachte overgangen	264
Opvoedingsondersteuning	266
Besluit	267
Wederkerigheid in contexten van diversiteit	267
Wat gebruikers van de kinderopvang in Vlaanderen zeggen	270
Hoofdstuk 7	
Genealogie van de verschooling	277
Inleiding	277
Vervroeging van de leerplicht: een oud debat	278
De gouden jaren 1960: democratiseringsgedachte	278
De jaren 1970: economische crisis en leerplicht	279
Nieuw millennium: terugkeer van de leerplichtverlaging	282
Sluipende, feitelijke leerplichtverlaging	285
Toestand vandaag	287
Discussie: hoe vroeger, hoe beter?	290
Conclusie: egaliserende school of school voor diversiteit?	294
Hoofdstuk 8	
Zorg en leren bij de jongste kleuters	297
Inleiding	297
Aandacht voor transities	298
Een bijzondere transitie op jonge leeftijd	298
Drie populaire denklogica's	299
Perspectief van ouders, leraren en kinderen	301
Perspectief van ouders en medewerkers: methodologie	302
Perspectief van kinderen: methodologie	303
Zwakke taalleerkansen voor de jongste kinderen	304
Beleidsaandacht voor taal en voor leren	304
Dictaat van de structuur	305
Kwantiteit en kwaliteit	308
Meertaligheid	309
Zwakke positie van de zorg	310
Hiërarchie tussen leren en zorg	310
Zorg tijdens 'tussenmomenten'	312

Zorg en zelfstandigheid	314
Educare: zorg is leren en leren is zorg	315
Sociale en politieke potentieel van educare	316
Relatie tussen de ouders en de school	316
Besluit	318

Hoofdstuk 9

Pedagogiek van diversiteit 321

Inleiding	321
Lange geschiedenis van homogenisering	322
De 19de eeuw: beschavingsoffensief	323
De jaren vijftig en zestig: bange blanke man	325
Einde van de 20ste eeuw: multiculturele samenleving	328
De 21ste eeuw: superdiversiteit	332
Mythe van de homogeniteit bij kinderen	334
Diversiteit uitvlakken	335
Meertaligheid	336
Mythe van de homogeniteit bij ouders	337
Sociale steun en sociale cohesie	338
Diversiteit van diversiteiten	339
Culturele identiteiten	340
Vooroordelen voorkomen	342
Cultureel kapitaal	344
Competenties van de medewerkers en wetenschappelijke kennis	346
Vormen van diversiteit	347
Bruggen bouwen tussen wat we weten en wat we doen	349
DECET	351

Hoofdstuk 10

Professionaliteitsdiscussie 355

Inleiding: onderzoek, beleid en praktijk	355
Deprofessionalisering	356
Kinderopvang van hoge kwaliteit: positief effect op kinderen uit kansarme gezinnen	357
Noodzaak van een competent systeem	358

Inhoud	11
Competent systeem in Europese beleidsteksten	361
Spiraal van deprofessionalisering	361
Jobs van lage kwaliteit hypotheekeren de instroom	362
Vlaanderen scoort zwak in internationale rapporten	363
Genealogie van de deprofessionalisering	364
Jaren zeventig: controlerende en afstandelijke invulling van professionaliteit	364
Begin jaren tachtig: professionaliteit opbouwen samen met de praktijkmedewerkers	367
Late jaren tachtig: bijscholingsoptimisme als pleister op een houten been	369
Moeizame zoektocht van de onthaalouders naar professionaliteit	370
Jaren negentig: omgaan met diversiteit verruimt de invulling van professionaliteit	371
De jaren 2000: de deprofessionalisering bereikt een dieptepunt	374
Leren van andere landen	376
Hogere professionaliteit in geïntegreerde systemen	376
Bacheloropleiding voor het jonge kind: specifiek of generiek	377
Besluit: wat leren we van andere landen?	380
Spiraal doorbroken: professionalisering op de agenda?	381
Licht aan het einde van de tunnel (begin van het nieuwe millennium)	381
Europees project zet de professionalisering op de agenda (2005-2008)	383
Decreet Kinderopvang van Baby's en Peuters van 2014	384
Eindelijk een bachelor voor de kinderopvang: Pedagogie van het Jonge Kind (2011)	385
Decreet Opvang van Baby's en Peuters: een evaluatie	387
Aanloop naar een nieuw decreet: kinderopvang in een stroomversnelling	387
Uitzonderingsmaatregelen, flessenhalzen en te lage opleidingsvereisten	388
Wordt het minimumloon de norm?	390
Iedereen recht op pedagogische coaching	391
Besluit en beleidsaanbevelingen	392

Hoofdstuk 11	
Maatschappelijke functies	395
Inleiding	395
De economische functies	395
De educatieve functies	396
De sociale functie	397
Impact op kinderen	398
Impact op ouders	400
Toegang tot de arbeidsmarkt	400
Ouderschap	401
Sociale steun	402
Impact op gemeenschappen	403
European Quality Framework	403
Vijf dimensies en tien statements	405
Aanbeveling van de Raad	411
Bespreking	416
Toegankelijkheid	416
Personeel	416
Curriculum	417
Monitoring	418
Beleid	418
Besluit	419
Lijst van tabellen	421
Lijst van figuren	423
Bibliografie	425